

คนรุ่นใหม่กับการสืบทอดวิถีเกษตรกรรมยั่งยืน

กระบวนการเพื่อสร้างคน สร้างทายาท สืบทอดงานด้านการเกษตร ที่สังคมกระแสหลักมองว่าเป็นสิ่งต่ำต้อย ต้องลำบาก มีโอกาสรักรวยยาก เสี่ยง มองไม่เห็นอนาคต เป็นเรื่องที่ต้องใช้ “พลัง” เป็นอย่างมาก และยากยิ่งนัก เพราะระบบบริโภคนิยมได้ฝังตัวอยู่ในสมองของผู้คนมาเป็นเวลานาน ผ่านสื่อทุกแขนง ทุกวัน จึงเป็นเรื่องยากที่คนทั่วไปจะดันตนเองออกมาจากวังวนของระบบนี้ได้ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ที่ส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสที่จะได้สัมผัสทางเลือกสายปัญญา

การทุ่มเท และบ่มเพาะพลัง ทั้งพลังใจ พลังปัญญา ทั้งจากตนเองและจากผู้คนรอบข้างอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะสามารถทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่มองเห็นทะลุมิติที่เป็นระบบคุณค่าหลักของสังคมบริโภคนิยมให้ได้

กิจกรรมที่คนรุ่นใหม่สามารถทำได้

ตัวอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดในพื้นที่ ต.แม่ทา อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ กิจกรรมที่คนรุ่นใหม่ร่วมกันทำคือ

๐ เรียนรู้ชุมชนตัวเองอย่างลึกซึ้ง

ถอดองค์ความรู้ชุมชน 5 เรื่อง(เกษตรยั่งยืน, ทรัพยากร, หมอเมือง, หมืองฝาย, บริบทชุมชน) เพื่อเป็นพื้นฐานสร้างจิตสำนึกในความรักบ้านเกิดของแต่ละคน เพราะที่ผ่านมามีบางคนยังไม่เคยรู้จักชุมชนตัวเองเลย โดยเรื่องที่ถอดองค์ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันและเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวพันกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจความเชื่อมโยงของปัจจัยต่างๆ เพราะที่ผ่านมาระบบทั่วไปมักสอนแบบแยกส่วน

๐ งานวิจัยหนี้สิน

เป็นงานที่คัดเลือกจากชุมชนว่าเป็นปัญหาใหญ่และเร่งด่วนควรได้รับการแก้ไข เพื่อก้าวไปสู่เรื่องอื่นๆ ทีมผู้นำจึงให้โอกาสเยาวชนในการเป็นทีมทำงานเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาสาเหตุและค้นหาแนวทางแก้ไข พอเริ่มทำไปก็ทำให้ได้เรียนรู้ปัญหาหนี้สินซึ่งตนเองมีส่วนร่วมก่อ จึงเกิดเป็นแนวคิดในการมีส่วนร่วมที่อยากจะทำแก้ปัญหาดังกล่าว

หลังจากได้เรียนรู้ชุมชนระดับหนึ่งแล้ว กลุ่มคนรุ่นใหม่จึงเกิดแนวคิดที่จะอยู่ภูมิลำเนาของตัวเอง แต่คำถามก็คือว่า แล้วจะทำอะไรเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว และคำตอบของแต่ละคนที่ได้คือ

๐ ทำงานอาสาในชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริม, อาสา

เป็นเป้าหมายในการทำงานของสหกรณ์ฯ คือ การส่งเสริมเกษตรยั่งยืน ดังนั้นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาจึงมีอีกบทบาทหนึ่งคือการเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรยั่งยืนให้ขยายตัวมากขึ้นในแม่ทา และยัง

เป็นการชักจูงความเข้าใจและเป้าหมายของตัวเองไปในตัว ซึ่งตำแหน่งดังกล่าวจะมีค่าตอบแทนเป็นรายเดือนให้เลี้ยงชีพจำนวนหนึ่งในระยะปรับเปลี่ยนสู่การสร้างความยั่งยืนให้กับครอบครัว

o พัฒนาไร่สวนของตัวเอง

หลายคนเริ่มลงมือปฏิบัติพัฒนาไร่สวนของตัวเองทั้งต่อยอดจากของพ่อแม่ที่ทำไว้ บางคนก็บุกเบิกใหม่กับพ่อแม่ เรียนรู้การนำทฤษฎีจากที่เรียนรู้มาแปลงสู่การปฏิบัติจริงในการทำเกษตรยั่งยืนในแปลงของตัวเอง

ในประเทศอื่น ๆ ก็ให้ความสนใจเกี่ยวกับการทำงานด้านเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อรักษา และสืบทอดวิถีเกษตรของตนเองไว้ ตัวอย่างเช่น ในสหรัฐอเมริกาได้เกิดการรวมกลุ่มของเยาวชนรุ่นใหม่ ที่ตัดสินใจยึดอาชีพเกษตรกรรายย่อย ทำเกษตรอินทรีย์ เรียกว่า “Greenhorns” เป็นคนรุ่นใหม่ซึ่งห่วงใยเรื่องสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ เรื่องสุขภาพ และความเป็นธรรมในด้านอาหาร คนรุ่นใหม่เหล่านี้เข้าใจดีว่าเขาไม่สามารถพูดถึงระบบอาหารที่ดี แต่เขาจำเป็นต้องสร้างขึ้นมด้วยตัวเอง

คนรุ่นใหม่กับการสานต่อวิถีเกษตรกรรม

ในเวทีสมัชชาวิชาการเกษตรกรรมยั่งยืน ครั้งนี้เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสืบทอดวิถีเกษตรกรรมยั่งยืนของชุมชน ซึ่งผู้ร่วมแลกเปลี่ยนมาจากกลุ่มคนหลายบทบาท ได้แก่

เกษตรกรรุ่นใหม่

1. **คุณอภากร เครื่องเงิน** เกษตรกรรุ่นใหม่จาก ต.แม่ทา อ.แม่อน จ.เชียงใหม่ คนรุ่นใหม่ที่หันกลับมาทำเกษตรอย่างเต็มตัวในพื้นที่บ้านของตนเอง

2. **คุณสายัณห์ อุทราสม** คนหนุ่มรุ่นใหม่หัวใจเกษตร ผันชีวิตตนเองเข้ามาทำงานในชุมชน (เจ้าหน้าที่เครือข่ายเกษตรยั่งยืนภาคเหนือตอนบน) พร้อมทั้งทำเกษตรกรรมไปด้วย

...อยากกลับมาทำการเกษตร เพราะอาชีพเกษตรกรถือเป็นอาชีพหลักของคนไทย
อยากจะทำสืบทอดไว้ และอยากให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้เกิดทางเลือกของการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าเกษตรกรรมยั่งยืนของชุมชน และสังคม ในมิติของเศรษฐกิจและสังคมในแง่ของคุณธรรม และสิ่งแวดล้อม...

3. **คุณแก่นคำหล้า พิลาห้อย** หรือ ตู๋หล่าง หนุ่มอีสานผู้รักด้านการเกษตรกรรมมาตั้งแต่อายุได้ 16 ปี ครอบครัวประกอบอาชีพทำนา ชายหนุ่มจึงมีสายเลือดของชาวนาอยู่อย่างเต็มเปี่ยม เมื่อเรียน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็เข้าสู่โลกของการเกษตร ด้วยเพราะเล็งเห็นว่าบทบาทของอาชีพชานากับคนรุ่นหลังเริ่มเลือนรางลงทุกที

...ความภาคภูมิใจอยู่ที่การได้ทำในสิ่งที่ทุกคนไม่ยอมทำ ซึ่งความภาคภูมิใจสิ่งนี้อาจจะไม่มีเท่ากับความภาคภูมิใจที่มีหน้าที่การงานที่ดี ความภาคภูมิใจที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ แต่ผมไม่ใช่อย่างนั้น ขณะความภาคภูมิใจที่ผมได้ทำในสิ่งที่คิดว่ามันมีคุณค่าแล้วคนเริ่มเลือนถึงแม้มันอาจจะเป็นความภาคภูมิใจที่เล็กน้อยในมุมมองของบุคคลทั่วไป...

4. **คุณทรงยศ แสงตะวัน** คนรุ่นใหม่ จ.สมุทรสงคราม ผู้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพ่อ ดึงให้กลับมาทำงาน และทำการเกษตรสวนส้มโอที่บ้านของตนเอง

ผู้ใหญ่ ... ในชุมชน

ผู้ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสนับสนุน และดึงให้คนรุ่นใหม่กลับสู่ชุมชน

1. **คุณสมศักดิ์ สิงห์ทองแท้** เกษตรกรจากแม่ทา จ.เชียงใหม่ ผู้เคยประสบปัญหาหนี้สินจากการทำการเกษตรเคมี และพลิกผันตัวเองสู่การทำเกษตรกรรมยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นผู้ใหญ่ที่เห็นถึงความสำคัญของการให้ลูกหลานกลับสู่ชุมชน และให้ความสำคัญกับวิถีการทำเกษตรอย่างยั่งยืน ผู้ใหญ่ในชุมชนแม่ทาได้ให้ความสำคัญในการสืบทอดวิถีการทำเกษตรให้กับคนรุ่นใหม่ อย่างมาก จากประสบการณ์ในการทำงานที่ผ่านมาทำให้เห็นว่า

...ลูกหลานของเกษตรกรในชุมชนเริ่มเข้าสู่สังคมเมือง ละทิ้งผืนดิน ละทิ้งพ่อแม่ ทำให้ห่วงสังคมแม่ทาในอนาคต จึงได้เริ่มโครงการสร้างคนรุ่นใหม่ขึ้นมาเพื่อสร้างฝั่งจิตสำนึกรักการเกษตร รักผืนดิน รักพ่อแม่ รักชุมชนตัวเอง เพื่อเป็นความหวังในการสร้างชุมชนแม่ทาต่อไป...

2. **คุณสมทรง แสงตะวัน** ครูจากสมุทรสงคราม ลาออกจากราชการมาทำสวนส้มโออินทรีย์พันธุ์ขาวใหญ่ โดยเริ่มได้รวมกลุ่มเกษตรกรทำสวนส้มโออินทรีย์กัน และขยายกลุ่มออกไปเรื่อย ๆ ในชุมชน เน้นให้ความสำคัญในการขยายแนวคิด และองค์ความรู้ในด้านการทำเกษตรให้แก่กันภายในชุมชน และเน้นการให้ความรู้แก่บุตรหลานในชุมชน พร้อมทั้งขยายความรู้สู่คนภายนอก โดยมีศูนย์การเรียนรู้ “มหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น สมุทรสงคราม”

คนทำงานกับคนรุ่นใหม่

1. **คุณมาลี สุปันดี** อาสาสมัครเพื่อสังคม รุ่นที่ 23 ปัจจุบันเป็นผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน รับผิดชอบแผนงานเครือข่ายเด็กและเยาวชน และทำงานวิจัย “โครงการวิจัย

แนวทางพัฒนาเด็กเยาวชนและครอบครัวด้วยองค์ความรู้เกษตรกรรมยั่งยืนในชุมชนบ้านดอนแดง ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ระยะที่ 1 มิถุนายน 2551-พฤศจิกายน 2551”

...ชาวนาไม่ยอมให้ลูกกลับมาทำนา การศึกษามุ่งหมายที่จะไปทำงานที่มีเงินเดือน มีฐานะทางสังคมที่ดี การศึกษาเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อคุณค่าของอาชีพชาวนา จากการเรียนรู้ที่ผ่านมาทำให้เข้าใจ และเห็นคุณค่าของชาวนา จึงอยากสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เห็นคุณค่าชาวนา โดยมีเป้าหมายการทำงานเพื่อสร้างเครือข่ายเยาวชนเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน และเชื่อมร้อยคนทำงานเยาวชน...

2. **คุณธิดา คงอาษา** แกนนำเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคใต้ ที่สนใจในเรื่องของการทำนาอินทรีย์ และคิดว่าต้องสร้างความมั่นคงให้กับตัวเอง ต้องมีรายได้เข้ามา และต้องการสานต่ออาชีพของพ่อแม่ที่ทำมาแต่รุ่นก่อน

...ทำอย่างไรให้คนรุ่นใหม่หันมาองการทำนา โดยการทำให้เห็น และให้เห็นถึงความสำคัญว่าการทำนาก็สามารถมีรายได้ที่มั่นคง ไม่ต้องซื้อข้าวกิน มีความมั่นคงทางด้านอาหาร โดยไม่หันไปทำงานโรงงานซึ่งไม่มีความมั่นคงในอาชีพ และเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรม...

3. **คุณเบนเนส เฮนส์** นักศึกษาแลกเปลี่ยนระหว่างมหาวิทยาลัยโบลเด็น กับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ชาวอเมริกัน จากการทำงานร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกทำให้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของการพัฒนาทักษะในด้านการทำเกษตรอินทรีย์ เบนเนส คิดว่าถ้าเราอยากที่จะอุทิศตัวเราเพื่อสร้างระบบอาหารที่ดีขึ้น เราเองก็ต้องเรียนรู้ด้วยว่าตัวเราเองจะผลิตอาหารได้อย่างไร
